

Notulen - 7^e Bijeenkomst Gebiedsproces Schoonebeek

Datum: 7-12-2022; 19:30 – 21:30

Locatie: 't Aole Gemientehoes - Schoonebeek

AANWEZIGEN:	AFWEZIG MET/ZONDER KENNISGEVING:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Geredigeerd 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Geredigeerd

Agenda

Voorafgaand aan de vergadering is een concept-agenda rondgestuurd (bijlage 1).

Opening

Helaas is de nieuwe voorzitter van deze ontzorgingstafel – Bert Bouwmeester - geveld door corona. Wel stelt hij zich digitaal even kort voor. Bert geeft aan blij te zijn met het in hem gestelde vertrouwen en graag met deze rol aan de slag te gaan. Hij heeft zich al verdiept in de stukken en wil de komende tijd graag met enkele mensen gesprekken voeren om zich verder te laten informeren en te horen hoe iedereen aan tafel zit.

Voor de verdere avond wordt de rol van voorzitter nogmaals door -- -- op zich genomen. -- stelt een nieuwe collega vanuit EZK voor: Gerco Hoedeman. Gerco werkte voorheen bij SodM en TNO als geoloog en zit sinds kort in het EZK-team voor het gebiedsproces Schoonebeek.

Er zijn vooraf enkele mailtjes binnengekomen die besproken worden. Mevrouw -- heeft aangegeven niet langer deel te willen nemen. Mevrouw -- is vanavond afwezig en geeft aan: “EZK, NAM en de andere partijen hebben mijn zorgen over afvalwaterinjectie in onze omgeving helaas niet kunnen wegnemen. We denken onder andere fundamenteel verschillend over de mogelijke risico's en ik heb niet de illusie dat dit de komende sessies gaat veranderen. Vanzelfsprekend wil ik daarom ook niet langer meedenken over het afsprakenkader of meegenomen worden in de mailing. “ Daarnaast is mevrouw – ook afwezig vanavond en geeft aan niet de indruk te hebben da haar zorgen echt worden weggenomen. De aanwezigen geven aan dit jammer te vinden en ook wel begrijpelijk. De stukjes in de Jaknikker van EZK zijn vooral weergaven van de presentaties en missen de zorgpunten die vanuit deze groep worden aangedragen. Geconcludeerd wordt dat de voorzitter hier een goede rol in kan vervullen en in gesprek zal gaan met beide dames.

Tweede mail, is het verzoek van -- -- om voor een volgend overleg dhr Colenbrander uit te nodigen voor een presentatie. Dhr -- vraagt zich af waarom het burgerinitiatief StopAfvalwaterTwente niet mag komen presenteren. -- -- geeft aan dat hier twee dingen door elkaar worden gehaald. Zij licht toe dat in een overleg met betrekking tot het traject Twente vanuit het burgerinitiatief StopAfvalwaterTwente verzoek is gedaan om een toelichting te geven bij de ontzorgingstafel Drenthe. EZK voert de regie op het gebiedsproces hier in Drenthe. Regie voeren houdt ook in dat je rekening moet houden met de andere partijen bij het gebiedsproces, te weten NAM, deelnemers ontzorgtafel en bestuurders. De vraag rees of een presentatie door StopAfvalwaterTwente aan de ontzorgtafel, bijdraagt aan een bruikbare informatievoorziening van de deelnemers van deze ontzorgingstafel. EZK heeft dit verzoek daarom in eerste instantie voorgelegd aan de regionale bestuurders. De regionale bestuurders zijn, net als EZK, van mening dat gebiedsproces Drenthe (en daarmee ook de ontzorgingstafel) gebaat is bij rust en dat de trajecten Twente en Drenthe gescheiden moeten blijven. Dat houdt in dat de ontzorgingstafel niet de plek is voor meningsvorming/beïnvloeding door een burgerinitiatief, maar wél voor het delen van feitelijke informatie. Daarom staan we niet negatief tegenover een presentatie door dhr Colenbrander over het circulaire proces voor de verwerking van het productiewater Schoonebeek. Daar komt bij dat dhr Colenbrander op persoonlijke titel een open brief heeft gestuurd met het aanbod om het alternatief dat hij voorstaat te komen presenteren.

Er vindt vervolgens geen formele stemming plaats, maar de meerderheid van de aanwezigen geeft aan , meerwaarde te zien in een presentatie van dhr. Colenbrander. Daarbij wordt door een aantal deelnemers de kanttekening gemaakt dat het niet wenselijk is om voor elk onderwerp telkens nieuwe sprekers uit te gaan nodigen. Afsproken wordt om dhr Colenbrander voor de volgende bijeenkomst uit te nodigen.

Notulen en Q&A

De notulen van 23 november zijn vooraf in concept toegestuurd en worden besproken.

Het verslag wordt vastgesteld. Naar aanleiding van het verslag het volgende:

- Er wordt gevraagd naar de voortgang in de ideeën over de Limburgse methode. Dit wordt vanavond toegelicht.
- Er wordt gevraagd naar het beschikbaar komen van de verschillende documenten. De MKBA komt binnen een week beschikbaar waarschijnlijk en gaat dan naar de Tweede Kamer. Het Aanvullend Onderzoek Drenthe wordt in de tweede week van januari verwacht. Het verzoek van de ambtenaren (namens bestuurders) is om dit rapport voortaan "Onderzoek Schoonebeek Oliewinning waterverwerking in Drenthe" te noemen.
- Er wordt gevraagd naar de uitkomsten van het bestuurlijk overleg. Bestuurders willen graag geïnformeerd worden over de stand van zaken van het afspraken kader. Bestuurders van de gemeenten hebben aangegeven ruggensteun te willen geven aan het afsprakenkader. Ook de staatsecretaris wil terugkomen naar het gebied bij de afronding ervan. EZK draagt kosten van de ontzorgingstafel, daarna dragen beide gemeenten de kosten van het operationaliseren van de afspraken en de oprichting van de stichting. Voor het bijdragenspoor gaat een verkenner op pad. Bestuurders willen dit nadrukkelijk scheiden van het vergunningenspoor: de winning moet in veilig voor mens, milieu en omgeving gedaan kunnen worden binnen alle geldende regels, als dat duidelijk is kunnen er afspraken gemaakt worden over een fonds voor het gebied.
- De informatieavond voor gemeenteraadsleden, statenleden en waterschapsbestuurders van 12 december wordt verplaatst naar begin volgend jaar omdat de benodigde stukken nog niet klaar zijn. NB: bij het schrijven van het verslag is duidelijk geworden dat deze bijeenkomst op 25 januari 2023 zal plaatsvinden.

Q&A: d.d. 01-12-22

- Er waren diverse vragen toegevoegd door mevrouw --. Aanwezigen verzoeken om haar te vragen of de beantwoording naar wens is. Mogelijk kan de voorzitter dit doen als hij haar spreekt.
- Mevrouw -- heeft aanvullende vragen gesteld per mail, die worden opgenomen in de volgende versie en voorzien van een antwoord.
- Bij vraag 17 wordt verwezen naar een Duits onderzoek en vervolgens gesteld dat dat hier niet kan voorkomen. Hoe weten we dat? Gemeente Emmen geeft aan als toehoorder bij de Duitse overleggen over dit project te zitten. Er is gevraagd naar meer monitoringsputten. Het zoeken van de goede locaties kostte tijd, maar inmiddels is de eerste put aan de Duitse zijde van de grens aanbesteed en de rest volgt.

NAM update – stand van zaken

NAM informeert de aanwezigen over de voortgang op het project. De slides van de presentatie zijn bijgevoegd als bijlage.

Gebiedsproces

De ontzorgingstafel kent drie fases: eerst informeren, we zitten nu in de afsprakenfase, straks komt de operationele fase. Het gebiedsproces kent drie pijlers: ontzorgen (daarvoor is deze ontzorgingstafel), bijdragen (een verkennend onderzoek de mogelijkheden voor een bijdrage aan het gebied) en vergunningen (het proces van de benodigde vergunningen). Het proces wordt ondersteund door verschillende onderzoeken:

- MKBA (maatschappelijke kosten-baten-analyse: deze wordt door de staatsecretaris binnenkort naar de Tweede Kamer gestuurd. NAM heeft hiervoor ruwe data aangeleverd.
- Onderzoek Schoonebeek Oliewinning waterverwerking in Drenthe (voorheen Aanvullend onderzoek Drenthe): komt begin januari beschikbaar.
- Mer-beoordelingsnotitie: dit is geen volledig MER-rapport, maar een processtap die duidelijk moet maken of er een MER gemaakt moet gaan worden. NAM heeft een concept notitie ingeleverd bij EZK. EZK heeft verzocht om niet alle opties in het concept open te houden, maar om heel concreet te worden in het voornemen. Hier wordt nog aan gewerkt. Ook is de stikstofregulering recent veranderd (tijdelijke uitstoot bij bouwwerkzaamheden mag niet meer), waardoor er nieuw onderzoek moet worden gedaan.

NAM verwacht medio maart de benodigde vergunningen aan te gaan vragen.

Q: Aanwezigen zijn benieuwd naar het bijdragenspoor, willen ideeën aandragen hoe dit besteed kan worden. Het zou ten goede moeten komen van de regio en niet als extraatje voor gemeentelijke begrotingen. Het gebied heeft ervaring met gebiedsfonds van de windmolens, dit geeft veel gedoe. De insteek van de volgtijdelijkheid die bestuurders hanteren – eerst willen weten of het veilig kan voor mens en milieu: daarna doorpraten over dit fonds – is goed, maar denk vast na over een goede besteding en organisatie.

A: Dit wordt meegegeven aan de bestuurders.

Beeld NAM op visie SodM

NAM heeft vooroverleg met SodM. Slide 7 laat zien welke zaken SodM aan NAM heeft meegegeven tijdens dit vooroverleg. Hiervoor heeft SodM verschillende concept documenten bekeken. SodM geeft pas een definitief oordeel tijdens de vergunningenfase op grond van de definitieve rapporten.

SodM ziet drie mogelijke dreigingsfactoren:

- Seismiciteit
- Integriteit van het reservoir – zoutoplossing (bij breuklijn)
- Integriteit van de putten

Dit komt overeen met de zorgpunten die deze ontzorgingstafel heeft benoemd.

NAM gaat hier – naast het afsprakenkader - als volgt mee om:

- Een seismisch risico beheersplan maken (indienen bij de vergunningaanvraag)
- Nieuwe putten plaatsen op afstand van de breuken
- Nieuwe putten met gebruik van de beste materialen

Op een kaartje is dit verduidelijkt: uitgaande van de variant met waterinjectie in het diepe gasveld denkt NAM aan twee waterinjectieputten op de locatie SCH313 en twee waterinjectieputten op de locatie SCH447. Locatie SCH580 is reservelocatie. Daarnaast een aansluiting met de watertransportleiding van de oliebehandelingsinstallatie en verzwaren van de elektriciteitsaansluitingen nodig.

Q: een van de punten uit het Onderzoek Schoonebeek Oliewinning waterverwerking in Drenthe is dat er in de toekomst ook gebruik gemaakt gaat worden van groene stroom. Is dat geen paradox: groene energie gebruiken om fossiele energie mee te winnen?

A: olie wordt nog steeds gebruikt voor allerlei producten, niet alleen voor brandstoffen, maar ook voor plastics en medicijnen. Zo lang olieproductie nodig blijft, kunnen we wel ons best doen om dit zo groen mogelijk te doen. Hiervoor wil NAM elektrische boilers gaan installeren die stoom maken met groene stroom. Door deze e-boilers alleen te gebruiken als er meer aanbod is van groene stroom dan vraag helpt dit in de energietransitie door de onbalans in het elektriciteitsnet als gevolg van variabel aanbod van groene stroom te stabiliseren. Dit zou zelfs mogelijkheden voor het opwekken van groene stroom in de regio kunnen verbeteren.

Risico, analyse en beheersmaatregelen

De vorige sessie werd een toelichting gegeven op de 'BowTie methodiek' (vlinderstrik). Dit is een kwalitatieve methode waar ongewenste gebeurtenissen onderzocht worden op mogelijke consequenties, om hier vervolgens passende maatregelen op in te richten (door het opwerpen van barrières en mitigerende maatregelen). Vanavond wordt uitgebreider toegelicht welke barrières er voor nieuwe putten worden opgeworpen, dat wil zeggen: welke maatregelen worden genomen om een ongewenste gebeurtenis te voorkomen.

NAM overweegt om in Drenthe nieuwe materialen toe te passen, namelijk het gebruik van GRE (glass reinforced epoxy) i.p.v. staal voor de buizen. Voordeel hiervan is dat dit materiaal niet roest en er dus geen corrosie-inhibitor meer nodig is voor het beschermen van de putten (elders in het proces nog wel). Consequentie is wel dat het meetinstrument voor de wanddikte minder vaak kan meten, want door dit apparaat beschadigt de binnenbuis sneller en dat wil men voorkomen.

Q: de consequentie dat bij GRE buizen een lagere 'logging' intensiteit vereist is, wat betekent dat?

A: om zo min mogelijk krassen in de GRE binnenbuis te krijgen, wil NAM de frequentie van het 'caliper logging' (monitoring) zo laag mogelijk houden. Vergeleken met een stalen buis zal er dus minder vaak in de buis gecontroleerd worden. Echter, NAM blijft wel monitoren, maar op een andere manier. Er worden nog steeds drukmetingen op de ruimte tussen de buizen (annuli) uitgevoerd, en die bepalen mede de integriteit van de put.

Q: zijn er nu helemaal geen mijnbouwhulpstoffen meer nodig?

A: in het hele proces van oliewinning zijn vier mijnbouwhulpstoffen nodig op verschillende plekken in het proces. Corrosie-inhibitor is een van de vier en kan door het gebruik van GRE-buizen komen te vervallen bij het beschermen van de putten (als er GRE-materiaal in de binnenbuis wordt gebruikt). Elders in het proces is nog wel corrosie-inhibitor nodig om het staal te beschermen. Ook de andere drie hulpstoffen blijven nodig. Een van de volgende keren zal een toelichting worden gegeven waar en hoe de mijnbouwhulpstoffen gebruikt worden.

Q: stel dat NAM het gebruik van GRE-buizen in hun vergunningaanvraag opneemt, maar SodM adviseert stalen buizen?

A: SodM beoordeelt zo'n aanvraag positief of negatief, ze geven geen advies aan NAM. In dit specifieke voorbeeld zullen ze dus zeggen dat het akkoord is of niet akkoord, ze zullen geen alternatieven voor gaan schrijven.

Q: kan corrosie-inhibitor ook elders in het proces overbodig gemaakt worden?

A: dat kan, maar zou betekenen dat alle olietransportleidingen tussen de oliewinningslocaties en de oliebehandelingsinstallatie vervangen moeten worden. Daar hangt een stevig prijskaartje aan van 140 miljoen euro.

Q: elke zes jaar vindt er een herweging plaats. Kan dat ook elke 3 jaar? En dat er dan gestart wordt met de reguliere optie, en naar verloop van tijd overgeschakeld wordt naar de circulaire optie?

A: dat is voor de bedrijfsvoering niet werkbaar. Er wordt veel geïnvesteerd voor een rendabele productie, daarvoor is een meerjaren perspectief nodig.

----- **Limburgse methode - bodemdaling**

Tijdens een van de eerdere sessies kwam de Limburgse methode als suggestie naar voren voor de schadeafhandeling van eventuele schade aan woningen en gebouwen in en rondom Schoonebeek als gevolg van de waterinjectie. De Limburgse methode verwijst naar de wijze waarop tijdens de voormalige steenkoolwinning in Limburg mijnbouwschade werd hersteld. Er werd geen geld uitgekeerd aan bewoners, maar aannemers herstelden in opdracht van de mijnbouwbedrijven de beschadigde woningen en gebouwen. De oorzaak van de schade (steenkoolwinning) was evident daarom was het niet nodig hier onderzoek naar te doen.

EZK en NAM hebben gesproken of en hoe de Limburgse methode toegepast kan worden bij de olie- en gaswinning Schoonebeek. NAM heeft aangegeven bereid te zijn om die methode in dit gebied toe te passen. Hiermee worden gedupeerden ontzorgt. Er is dan geen sprake van een financiële vergoeding. De schade moet aanwijsbaar zijn als gevolg van de mijnbouwactiviteit. Dit kan een incident zijn op de locatie of een aardbeving. Een aardbeving kan worden aangetoond aan de hand van meetnetwerk.

Schade door bodemdaling als gevolg van mijnbouw is moeilijk aan te tonen zonder onderzoek. In deze gevallen is het beter om een schademelding te doen bij de Commissie Mijnbouwschade. De Commissie Mijnbouwschade neemt dan de bewijslast van de schademelder over. Een expert zal dan proberen om de oorzaak van de schade te vinden. Dit voorstel wordt verwerkt in een nieuwe versie van het afsprakenkader.

Er wordt dus onderscheid gemaakt in:

- schade door een incident op de locatie of door een aardbeving als gevolg van olie- en gaswinning,
- schade door bodemdaling als gevolg van olie- en gaswinning.

In het eerst geval kan de Limburgse methode worden toegepast. In het tweede geval is het vaststellen van de oorzaak vanwege de in het gebied optredende ondiepe bodemdaling complexer. NAM beveelt bewoners aan om dan gebruik te maken van de Commissie Mijnbouwschade.

EZK en NAM lichten toe dat de kans schade door bodemdaling als gevolg van olie- en gaswinning klein zal zijn. Het gebied kent veel bodemdaling door andere oorzaken dan olie- en gaswinning, dit kwam ook naar voren tijdens de presentatie van de Tijdelijke Commissie Bodembeweging (Tcbb) op een van de eerdere avonden aan deze ontzorgingstafel.

Q: in Groningen was ook sprake van gelijkmatige bodemdaling, maar veel schade.

A: de schade in Groningen werd voornamelijk veroorzaakt door bodemtrillingen, niet door bodemdaling.

Q: is dan alle schade dan bij voorbaat al afgewezen?

A: nee, daar gaat de Commissie Mijnbouwschade over.

Q: kan hier net als in Groningen ook de omgekeerde bewijslast van toepassing verklaard worden?

A: Nee, Bij Mijnbouw is geen sprake van omgekeerde bewijslast. Hier wordt het wettelijk bewijsvermoeden bedoeld. Met het wettelijk bewijsvermoeden wordt afgeweken van een hoofdregel in het Nederlands burgerlijk recht dat "wie stelt, bewijst". Voor een dergelijke uitzondering dient voldoende rechtvaardiging te zijn. Dit is het geval voor het Groningenveld, de gasopslag Norg en binnenkort ook de gasopslag bij Grijskerk als onderdeel van het Groningensysteem. Deze rechtvaardiging zit in het grote aantal meldingen van fysieke schade aan gebouwen en werken dat in korte tijd in een beperkt gebied heeft plaatsgevonden waarbij in het merendeel van de gevallen is vast komen te staan dat de opgetreden schade daadwerkelijk het gevolg is van bodembeweging door gaswinning uit het Groningenveld. De Commissie Mijnbouwschade toetst daarom deze schademeldingen aan een aantal criteria, waarna aangenomen kan worden dat deze schade redelijkerwijs het gevolg is van mijnbouw. .

Deze specifieke regeling is dus niet van toepassing op Schoonebeek. Wel maakt de ontzorgingstafel specifieke afspraken over de afhandeling van schade. Zie onder Limburgse methode.

Q: als er impact is op de waterhuishouding (gemalen e.d.), hoe werkt dat?

A: als er een causaal verband ligt met de oliewinning dan kunnen de kosten voor bijvoorbeeld een nieuw gemaal of exploitiekosten verhaald worden op de mijnbouwonderneming. Hier zijn voorbeelden van in het noorden van het land.

Q: er zijn vragen over de bodemdalingskaart. NAM heeft toegelicht dat de bodemdaling gelijkmatig is verdeeld en 2 mm per jaar bedraagt. Op de kaart zijn veel puntjes aanwezig rondom Schoonebeek die 5 mm of 11 mm per jaar weergeven, hoe kan dat? En dit lijkt een klein beetje, maar opgeteld over 10 jaar kan het veel zijn.

A: de kaart geeft de totale bodemdaling aan. Die kan door verschillende oorzaken ontstaan, door inklinking van klei, door veenoxidatie en door gaswinning. Oliewinning zorgt niet voor bodemdaling. Diepe bodemdaling door gaswinning gebeurt over een groter gebied en zorgt voor een gelijkmatige daling. Ondiepe bodemdaling door inklinking van klei of veenoxidatie kan zeer plaatselijk gebeuren. Ook kan dat leiden tot verzakkingen, bijvoorbeeld als een woning op meerdere grondsoorten is gebouwd.

Q: er wordt gesteld dat deze bodemdaling binnen de norm valt, wie bepaalt die normen?

A: in de vergunningsaanvraag doet NAM een schatting van de verwachte bodemdaling, die veroorzaakt wordt als gevolg van de olie en gasactiviteiten, de zogenaamde diepe bodemdaling. SodM en de Tcbb beoordelen dit. NAM maakt geen inschattingen van de ondiepe bodemdaling, dat ligt bij regionale overheden en waterschap.

Wvttk

Voorgesteld wordt om voor het bespreken van het afsprakenkader meer tijd te nemen. De agenda voor de volgende keer: toelichting van dhr. Colenbrander (30 min) en bespreken afsprakenkader (90 min).

Afsluiting

De volgende bijeenkomst zal plaatsvinden op **woensdag 11 januari van 19:30 – 21:30 uur**.

Locatie: 't Aole Gemientehuis - Schoonebeek

De volgende data zijn gereserveerd:

CONCEPT

- Wo 25 jan 2023
- Wo 15 feb 2023
- Optie publieksavond op wo 8 febr.